

блочи – для чого необхідна психологічна освіта саме для Вас? Блоки: Покращення життєдіяльності, принести більше користі, змінити свою професію на...і т.п.

Отже розвиток психологічної освіти для менеджерів різних рівнів управління має різну структуру і змістову наповненість, але саме вища психологічна освіта як друга і третя важлива для особистого і професійного життя, має попит серед керівників дорослого віку і повинна розвиватися з урахуванням когнітивного компоненту.

Список використаних джерел:

1. Дробот О.В. Розвиток сучасної психологічної освіти у когнітивному напрямку викладання наукових дисциплін. *Наукові перспективи: журнал*. 2024. Серія: Психологія. № 7(49) 2024. С. 1180–1191 DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7\(49\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7(49))
2. Drobot Olga. Psychosemantic Diagnostics of Professional Consciousness of a Manager. *Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 18 липня – 28 серпня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2022.С. 142 – 145.
3. Дробот О.В. Психосемантика управлінської свідомості керівника: Монографія / Ольга Вячеславівна Дробот. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова. Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім». 2014. 372 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-507-8-31>

Леренко В. С.,

*студентка 4-го курсу за спеціальністю «Психологія»
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*
Науковий керівник: Біла І. М.,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології, філософії та суспільних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРО МАЙБУТНЮ СІМ'Ю

Сім'я – це фундаментальний соціальний інститут, який відіграє важливу роль у структурі суспільства. Вона слугує первинним середовищем соціалізації, де індивід отримує перші знання, уявлення про цінності та норми поведінки. Сім'я формує систему взаємовідносин, заснованих на емоційній підтримці, спільному вирішенні життєвих проблем і передачі культурних традицій з покоління в покоління.

Основними функціями сім'ї є виховна, економічна, соціальна та психологічна.

Вже на початку XX ст. значна частина наукових праць була присвячена сім'ї, кризи в сімейних стосунках. На думку К. Хорні, тривале та одноманітне життя з однією й тією самою людиною нерідко робить нудними подружні відносини в цілому, а особливо сексуальні. Науковці відзначають, що більшість сімей проходить певні стадії розвитку, які в подальшому допомагають їм набути нового досвіду в спілкуванні та взаємодії один з одним. Хоч у більшості випадків усі ці стадії наслідують одна одну в майже хронологічному порядку (залицання, заручини або спільне мешкання, шлюб, продуктивний період, що включає народження й виховання дітей, кар'єрний ріст або початок власної справи, середній вік, пенсія та онуки), проте кожна із зазначених стадій може розпочатись і закінчитись раптово або тривати неймовірно довго. Іноді стадії змішуються між собою й сім'я може їх переживати паралельно. При цьому ймовірно також функціонування сімейних взаємин за відсутності деяких стадій, які можуть узагалі не наступити в життєвому циклі сім'ї [5, с. 115].

Поняття «життєвий цикл сім'ї» ввели в 1948 р. Є. Дюваль і Р. Хілл. Науковці розглядали життєвий цикл сім'ї як періодичні зміни, що відбуваються в родині залежно від подружнього стажу [5, с. 115].

Нині існує чимало варіантів розподілу життєвого циклу сім'ї на етапи й періоди. Аналіз зарубіжних і вітчизняних джерел засвідчив, що як основні ознаки розмежування етапів життєвого циклу сім'ї можна виокремити факт наявності або відсутності дітей та їх вік; зміну місця дітей у сімейній структурі; завдання, що стоять перед сім'єю й відповідають цьому періоду; типові проблеми розвитку родини; розвиток взаємин між подружжям; кризи сімейного життя; особистісний ріст кожного члена сімейної групи [5, с. 115].

Психологи виділяють стадії розвитку подружніх стосунків, а саме:

1. Подружнє життя до народження дітей.
2. Подружжя з маленькими дітьми.
3. Подружнє життя з дітьми, що подорослішали й часто залишають батьківську родину.
4. Подружнє життя після того, як діти відокремилися від батьків [4, с. 60].

Для кожного періоду сумісного сімейного життя притаманні свої завдання, з якими подружжя повинно впоратися, типові проблеми, які вимагають свого вирішення. Труднощі виникають при переході від однієї стадії до іншої, коли подружжя невмозмі налагодити й зберегти попередні принципи й поведінку, що мали місце раніше. Тому основним завданням роботи психолога стає допомога членам сім'ї пристосуватися до умов і потреб нового етапу розвитку шлюбу [4, с. 61].

Дослідження Л. М. Панкової, В. Г. Постового, М. Г. Юркевича, З. Г. Кісарчук та інших науковців показують, що основними причинами розлучень у сім'ях є: відсутність спільних поглядів та інтересів у членів подружжя, невміння розуміти один одного, невідповідність характерів, незнання сімейних обов'язків, легковажне ставлення до них тощо. Дуже часто в молодих сім'ях у сфері міжособистісних стосунків, що відгукується на найтонші зміни взаємин між подружжям, усе вирішується само собою – за простою аналогією з тим, як було раніше, ще до створення власної сім'ї, і дуже часто, як у батьківських сім'ях. Таким чином, на перший план виступають причини, що зумовлені психологічною невідповідністю членів подружжя до шлюбу та власного сімейного життя, незнанням або нерозумінням ними проблем міжособистісних стосунків у сім'ї. У нинішній час, на думку Л. Ф. Бурлачука, «у суспільній свідомості відбувається зміна розуміння шлюбно-сімейних відносин, що зумовлено насиченням сучасних уявлень про них новим соціально-психологічним змістом, який набуває все більш особистісного, персоніфікованого характеру» [2, с. 28].

Проблема правильного розуміння поняття «життєвого циклу» та його проживання, пристосуватися до умов і потреб нового циклу, етапу розвитку шлюбу є важливою передумовою щасливих стосунків.

Життєвий цикл сім'ї – закономірна послідовність стадій розвитку родини протягом усього періоду її існування.

Психологічний підхід до періодизації життєвого шляху сім'ї (С. Мінухін, А. Варга, О. Черніков та ін.) виходить із цілісності сім'ї як системи, взаємозалежності й автономності основних підсистем родини: подружньої, батьківської, дитячої, взаємозв'язку функцій і структури сім'ї. Події в родині, що закономірно виникають (виникнення подружньої пари, народження дітей, їх відхід з сім'ї тощо) природним чином спричиняють зміни у структурі сімейного взаємодії, змінюють функції сім'ї, їх зміст та ієрархію [3, с. 19].

Життєвий цикл сім'ї, за Е. Дюваль, складається з наступних стадій:

1. Прийняття й освоєння подружніх ролей. На цій стадії молода подружня пара не має ще дітей, але вирішує питання, пов'язані з бажанням стати батьками. Подружжя займається врегулюванням відносин із збільшенням числом родичів і насамперед зв'язку з батьківськими сім'ями.

2. Поява в родині дітей. Поява першої дитини вимагає від подружньої пари переходу від діадного типу відносин та адаптації до відносин у трикутнику. Турботи, пов'язані з доглядом за дитиною, її правильним розвитком є головними в цей період.

3. Сім'ї з дітьми–дошкільниками. Це час первинного введення дітей у позародинні інститути (дошкільні заклади). Батьки повинні адаптуватися до вікових потреб дошкільнят, у них накопичується втома,

їм необхідно долати труднощі, пов'язані з сильним обмеженням особистого простору.

4. Сім'ї з дітьми молодшими-школярами. У цей період основну увагу батьків притягнуто до шкільних справах дітей. Спонування школярів до навчальних успіхів – головне завдання родини

5. Сім'ї з підлітками. Прийняття «підлітковості» дітей – важливе і складне завдання для батьків і дітей. Від батьків потрібні зміна ставлення до дітей-підлітків, установлення рівноваги між наданням свободи підліткам і прийняттям ними відповідальності. Дорослішання дітей дозволяє батькам створювати власне коло інтересів, безпосередньо не пов'язаних із дітьми, активно займатися питаннями власної кар'єри. Відбувається підготовка до виходу дітей із родини.

6. Вихід молодих людей із сім'ї (від відходу першої дитини до моменту, коли наймолодший покине батьківську родину). Сім'я: дорослі й діти експериментують із незалежністю один від одного. Молоді люди звільняються від опіки батьків. Важливим завданням при вирішенні питань відділення дітей є збереження підтримки як основи родини.

7. Середній вік батьків (від «порожнього гнізда до відходу на пенсію»). Період, коли батьки залишилися знову самі без дорослих дітей, що покинули рідне «гніздо». Основним завданням постає переструктурування подружніх стосунки. Старше й молодше покоління вчиться вибудовувати відносини незалежності та збереження сімейних в'язків.

8. Старіння членів родини (від відходу на пенсію до смерті обох подружжя). Найскладніші завдання цього етапу: прийняття факту відходу на пенсію й адаптація до старості. Збереження сімейних в'язків з дітьми та онуками допомагає проживанню останнього етапу життєвого циклу родини [3, с. 17].

Посилення позитивного розвивального взаємовпливу в сім'ї проявляється у зростанні рівня педагогічної грамотності батьків, що позначається на розвитку, поведінці дитини та сприяє розквіту її особистості [1, с. 32].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, формування у студентів бачення майбутньої сім'ї значною мірою зумовлене їхньою психологічною готовністю до подружнього життя, розумінням сімейних ролей та уявленнями про життєвий шлях родини. Сім'я проходить різні періоди свого існування, кожний з яких пов'язаний з певними завданнями, перешкодами та кризами, що вимагають від подружжя гнучкості та вміння адаптувати взаємини. Непідготовленість до шлюбу, незгода в поглядах та нерозуміння базових принципів спілкування можуть стати причиною розпаду сім'ї та відчуження між подружжям. Водночас, сучасні уявлення про шлюб і взаємини в родині зазнають змін, стають більш особистими та індивідуальними. Саме тому надзвичайно

важливо надати молоді потрібні знання та вміння, які допоможуть їм будувати щасливі сімейні взаємини, долати труднощі та пристосовуватися до змін на кожному етапі спільного життя.

Список використаних джерел:

1. Біла І.М. Генеза особистості в умови сімейної взаємодії // *Софія Прима діалогового повір'я: Міжнародний гуманітарний журнал*, № 1 (1). 2018 рік. С. 10-32.
2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій / О. І. Бондарчук ; МАУП. К., 2001. 170 с.
3. Бурлачук Л.Ф., Коростильова Л.І. Психологічні особливості осіб, що мають утруднення при укладенні шлюбу. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 6. С. 27–35.
4. Горещька О.В., Сердюк Н. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта» / Олена Горещька, Наталя Сердюк. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. 216 с.
5. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-Друк», 2010. 60 – 64 с.
6. Федоренко Р. П. Психологічний аналіз подружніх взаємин на різних стадіях функціонування сім'ї [Текст] : монографія / Раїса Петрівна Федоренко. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 332 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-507-8-32>

Новіков С. О.,

*аспірант кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки,
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ПРАЦІВНИКІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

У багатьох галузях, включаючи харчову промисловість, структура та когнітивні вимоги до професійної діяльності кардинально змінилися внаслідок триваючої цифрової трансформації глобальної економіки. У контексті діджиталізації варто розглянути механізми розвитку та вдосконаленню когнітивних здібностей працівників харчової промисловості.

Когнітивний ландшафт професійної праці швидко змінюється в епоху цифровізації, і такі сектори, як харчова промисловість, які